УДК 378.14

І.Є. Семененко

ТЕХНОЛОГІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВИЩОГО ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Статтю присвячено обґрунтуванню необхідності застосування технології педагогічного супроводу фахової підготовки іноземних студентів вищих технічних навчальних закладів. Ця необхідність обумовлена проблемами, з якими зіштовхуються іноземні студенти, що навчаються в Україні. Зокрема, запропоновано технологію педагогічного супроводу, яка є синтезом тьюторського супроводу та професійно орієнтованого навчання. Впровадження цієї технології на всіх етапах освітнього процесу у ВНЗ дозволить удосконалити процес підготовки іноземних фахівців.

***Ключові слова**: вища освіта, педагогічні технології, педагогічний супровід, фахова підготовка, адаптація, іноземні студенти.*

В статье обосновывается необходимость использования технологии педагогического сопровождения профессиональной подготовки иностранных студентов высших технических учебных заведений. Эта необходимость обусловлена проблемами, с которыми сталкиваются иностранные студенты, обучающиеся в Украине. В частности, рассматривается технология педагогического сопровождения, которая является синтезом тьюторского сопровождения и профессионально ориентированного обучения. Внедрение этой технологии на всех этапах образовательного процесса ВУЗа позволит усовершенствовать процесс подготовки иностранных специалистов.

***Ключевые слова:** высшее образование, педагогические технологии, педагогическое сопровождение, профессиональная подготовка, адаптация, иностранные студенты.*

The article is dedicated to grounding of need for technology support teacher professional preparation of foreign students in higher technical institutions. This need is due to the problems faced by foreign students studying in Ukraine. In

© Семененко І.Є., 2013

particular, a technology pedagogical support, which is a synthesis of tutor support and professionally oriented education is proposed. The introduction of this technology in all phases of the educational process in higher education will improve the process of foreign experts' training.

***Key words**: higher education, educational technology, educational support, professional training, adaptation, international students*

Інтернаціоналізація вищої освіти, яка виражається у збільшенні кількості іноземних студентів, є однією з провідних тенденцій її розвитку. Проблема створення особливих умов для майбутніх іноземних фахівців є актуальною на державному рівні, оскільки підготовка таких фахівців має геополітичну, соціальну та економічну значущість.

Проблеми, з якими зіштовхуються іноземні студенти, що навчаються в Україні, можна розділити на групи: лінгвістичні, етнокультурні, проблеми безпеки, побутові, фінансові. Враховуючи таку багатоаспектну проблематику, виникає необхідність створення єдиної системи педагогічного супроводу іноземних студентів (до якої має увійти і супровід професійної підготовки), яка могла б координувати і контролювати взаємодію таких підрозділів вищого навчального закладу: деканат з підготовки іноземних студентів, паспортно-візова служба, відділення пропедевтичної підготовки (підготовчий факультет), кафедра мовної підготовки, кафедри загальноосвітніх дисциплін, служба безпеки, адміністрація гуртожитків, земляцтва, студентські досугові установи. Для створення такої системи потрібно розробити технологію реалізації педагогічного супроводу.

Мета статті – теоретичне обґрунтування технології реалізації педагогічного супроводу у процесі фахової підготовки іноземних студентів в умовах вищого технічного навчального закладу освіти.

Питання педагогічного супроводу і особистісного розвитку студента набуває особливої ваги в сучасній педагогічній теорії і практиці стосовно вищих навчальних закладів.

Аналізуючи деякі аспекти трактування педагогічного супроводу М. Рожковим, Є. Казаковою, М. Шакуровою, визначаємо його як цілісну, системно організовану педагогом діяльність студента, у процесі якої створюються соціально-психологічні та педагогічні умови його успішного навчання і розвитку в освітньому середовищі вищого навчального закладу, що

сприяє прийняттю суб'єктом оптимальних рішень в різних ситуаціях життєвого вибору. Принципом організації технології педагогічного супроводу є взаємодія того, хто супроводжує і того, кого супроводжують.

Особливо важливим для нашого дослідження є визначення педагогічного супроводу Т.М. Ковальовою, яка, спираючись на досвід зарубіжних дослідників (Г. Кавелти, Р. Дж. Марцано, С.Є. Римм-Кауфман, Дж. Каган, Г. Биерс, Д. Бушсел), висвітлює особливий тип гуманітарного педагогічного супроводу – тьюторський супровід. На думку дослідниці, тьютор – це педагог, який діє за принципом індивідуалізації та супроводжує побудову особистістю своєї індивідуальної навчальної програми [1, с. 26].

Педагогічний супровід іноземного студента містить також діяльність, спрямовану на підвищення відповідності якості освітніх послуг запитам суб'єктів міжнародної освіти. Основою педагогічного супроводу професійної підготовки іноземного студента є створення єдиного освітнього середовища ВНЗ, яке розуміємо як сукупність об’єктивних зовнішніх умов, факторів, соціальних об’єктів, необхідних для успішного функціонування освіти [2, с.29].

Такий педагогічний супровід виконує ряд функцій: інформаційну (інформування учасників освітнього процесу з питань специфіки навчання іноземних студентів у ВНЗ); діагностичну (виявлення вихідного рівня підготовки студента-іноземця до навчання у ВНЗ з метою його підвищення і корекції, повторна його діагностика з метою фіксації змін та якісного складу особистісних ресурсів (особистісно-психологічних процесів, акцентуалізації характеру)); навчальну (навчання основам майбутньої професії); особистісно-розвивальну (розвиток основних компонентів соціальної компетентності, актуалізація особистісних ресурсів, необхідних у здійсненні професійної діяльності, активності з використанням різних методів, форм) [3, с. 12].

Самореалізація іноземних студентів в структурі професійної освіти, їхнє професійне становлення та розвиток неможливі без ефективної організації процесу адаптації до умов навчання в вищому навчальному закладі.

Більшість дослідників (В. Віттенберг, А. Зінківський, М. Іванова, А. Суригін, А. Терещенко, Л. Шагліна, І. Ширяєва) вважають, що адаптація являє собою багаторівневий, динамічний процес, який має свою структуру, послідовність і особливості перебігу, пов'язані з певною перебудовою особистості в рамках включення в нові соціальні ролі.

Погоджуємось з думкою Т. Киящука [6, с. 140], що результатами адаптації іноземних студентів виступають:

- у операціональній сфері – оволодіння способами вирішення труднощів адаптаційного періоду;
- в мотиваційній сфері – стійка спрямованість на навчання, залучення до цінностей культури, прийняття норм і практичне керівництво ними;
- в сенсовій сфері – гармонійне відношення між «Я» студента та колективом однокурсників, викладачами та адміністрацією ВНЗ, формування сенсожиттєвих перспектив на навчання і включення у подальшу професійну діяльність.

На думку А. Казанцевої [4, с. 158], сукупність адаптаційних проблем іноземних студентів можна розділити на такі групи: соціокультурна адаптація, соціально-психологічна адаптація, педагогічна адаптація.

Педагогічний аспект адаптації пов'язаний, в першу чергу, з засвоєнням студентами-іноземцями норм і понять професійного середовища, пристосуванням до характеру, змісту і умов організації навчального процесу, формуванням у студентів навичок самостійної навчальної та наукової роботи. Його розглядають як сукупність особливостей, що визначає можливість пристосування студента до незнайомої нової системи навчання, засвоєння великого обсягу знань, аналізу наукового матеріалу. Педагогічна адаптація передбачає необхідність пошуку такого змісту, форм і методів навчально-виховної роботи, за допомогою яких викладачі могли би попереджати, пом'якшувати і усувати негативні наслідки дезадаптації, прискорювати процес соціально-психологічної та педагогічної адаптації студентів.

Від того, наскільки тривалим і складним є процес адаптації, залежить ефективність навчання іноземних студентів у цілому, а також ефективність їхнього професійного становлення.

Серед парадигм професійної освіти (когнітивно орієнтована, діяльнісно орієнтована , особистісно орієнтована) у системі навчання іноземних студентів найбільш доцільною є особистісно орієнтована, центральною ланкою якої є опора на індивідуально-психологічні особливості особистості, її безперервну самоосвіту, саморозвиток, самоактуалізацію [5, с. 60].

Досягнення цієї мети можливо у разі впровадження технології педагогічного супроводу професійної підготовки студента-іноземця в період навчання у вищому технічному закладі.

Термін «технологія» широко застосовується у всіх сферах життєдіяльності людини. Саме слово «технологія» з грецької перекладається як наука про досягнення мистецтва чи майстерності. У широкому значенні під технологією визначається реалізація того чи іншого методу, принципу за допомогою певних форм роботи, наукове прогнозування (проектування) і точне відтворення педагогічних дій, які забезпечують досягнення запланованих результатів [7, с. 68]. Таке визначення дає підстави розглядати педагогогічні технології педагогічного супроводу іноземних студентів як динамічний процес, який реалізовується за алгоритмом: діагностика, прогнозування (проектування результату), педагогічний вплив, результат, корекція.

Таким чином, у педагогічному аспекті технологія педагогічного супроводу професійної підготовки іноземного студента може розглядатися як сукупність використовуваних в освітньому процесі форм, методів, способів, прийомів, засобів, які забезпечують вирішення завдань академічної адаптації, оволодіння професійними знаннями, засвоєння норм і понять професійного середовища.

На нашу думку, така технологія може бути синтезом тьюторського супроводу та професійно орієнтованого навчання. Ключовими положеннями у розробці моделі тьюторського супроводу повинні стати врахування потреб та інтересів студентів в організації освітнього простору ВНЗ, створення умов для залучення іноземних студентів до саморозвитку та організація допомоги іноземним студентам у здійсненні ціннісних виборів, особистого самовизначення.

Врахування потреб та інтересів студентів можливе через створення простору для професійного самовизначення студента з метою формування суб'єктності студента в процесі його професійного становлення. Суб'єктність у навчально-пізнавальної діяльності розглядається нами як особлива лінія поведінки, що являє самостійність, яка проявляється при обранні стратегії рішення, в рефлексії, самооцінюванні процесу діяльності і результатів рішення.

Результатом інтеграції технології тьюторського супроводу в освітні стратегії є «не конкретні засвоєнні знання, а ті зміни в відносинах до навчання, які з’являються у особи, що навчається» [4, с. 161], тобто значення мають не

сформовані вміння, а оволодіння узагальненими способами пізнавальної діяльності, актуалізація та розвиток навчально-соціально-професійного середовища.

Професійно орієнтоване навчання іноземного студента ґрунтується на особливостях майбутньої професії, поєднує в собі оволодіння професійно орієнтованою мовою, розвиток особистісних якостей суб'єкта навчання, знання культури країни навчання та придбання спеціальних умінь, заснованих на професійних і лінгвістичних знаннях.

Сутність професійно орієнтованого навчання іноземної мови полягає, на наш погляд, в її інтеграції зі спеціальними навчальними дисциплінами з метою отримання додаткових професійних знань і формування професійно значущих якостей особистості.

Викладачі з мовної підготовки основних факультетів технічних ВНЗ вказують на труднощі, з якими стикаються іноземні студенти на першому курсі: обмеженість лексичного запасу, недостатнє володіння термінологією спеціальних дисциплін, які вивчаються студентами. Це сприяє ситуації, коли іноземні студенти не можуть слухати лекції (з причин недостатньо розвинутих індивідуально-психологічних особливостей суб'єктів навчання, швидкого темпу мовленнєвих повідомлень, одноразовості пред'явлення, великого обсягу тексту, лінгвістичних труднощів, недостатнього знання предмета мовлення), самостійно працювати з лекційним матеріалом, конспектувати лекції на нерідній мові. Відбувається порушення дидактичних принципів наступності й перспективності, що вимагають дотримання послідовності поетапної підготовки іноземних фахівців. Саме тому набуває актуальності необхідність забезпечення зв'язків між різними етапами навчання, тобто початковим етапом – пропедевтична підготовка, і просунутим етапом – навчання у ВНЗ на основних факультетах.

Реалізація професійної спрямованості навчання полягає в ефективній організації занять з наукового стилю мовлення, в спеціальній методиці роботи, у відборі лексико-граматичного матеріалу, щоб іноземний студент був готовий до вивчення загальноосвітніх дисциплін на підготовчому факультеті та до навчання на першому курсі технічного ВНЗ.

Висновки. Вважаємо, що впровадження технології педагогічного супроводу на всіх етапах освітнього процесу у ВНЗ дозволить удосконалити процес підготовки іноземних фахівців і підвищити якість одержуваної ними

освіти, що, у свою чергу, може підвищити привабливість українських вищих навчальних закладів і дати відчутний економічний ефект.

Література

1. Ковалева Т.М. Гуманитарные технологии и тьюторская практика // Открытое образование и региональное развитие: образование как сфера интересов инновационных сообществ. Материалы 6 Всероссийской научно-практической тьюторской конференции. – Томск, 2002.
2. Габа І.М. Освітнє середовище: соціально-психологічна парадигма / Актуальні проблеми психології. – Т. 7. – Вип. 22. – К., 2010. – С. 27-31.
3. Барышникова Н.Г. Педагогическое сопровождение студента-иностранца в период обучения в вузе // Профессионально направленное обучение русскому языку иностранных граждан. Материалы международной научно-практической конференции. – М., 2010. – Т. 1.
4. Казанцева А.А. Тьюторское сопровождение процесса адаптации иностранных студентов в вузе / А.А. Казанцева // Высшее образование в России. – 2012. – № 10. – С. 157-161.
5. Зеер Э.Ф., Павлова А.М., Сыманюк Э.Э. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход: Учеб. пособие. – М., 2005.
6. Киящук Т.В. Психологическое сопровождение иностранных студентов в период обучения в российском вузе: дис. на соискание науч.степени канд.психол. наук: спец. общая психология, психология личности, история психологии / Тарас Васильевич Киящук. –М., 2009. – 240 с.
7. Сластенин В.А. и др. Педагогика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, Е.Н. Шиянов; Под ред. В.А. Сластенина. – М.: Издательский центр "Академия", 2002. – 576 с.